

MESE A HOLDTÖLTÉ ÉJSZAKÁJÁN EGY VAS MEGYEI ÉPÍTÉSZTŐL

Szöveg: **Dr. Szűcs** Endre
Fotó: **Sáros** László György DLA

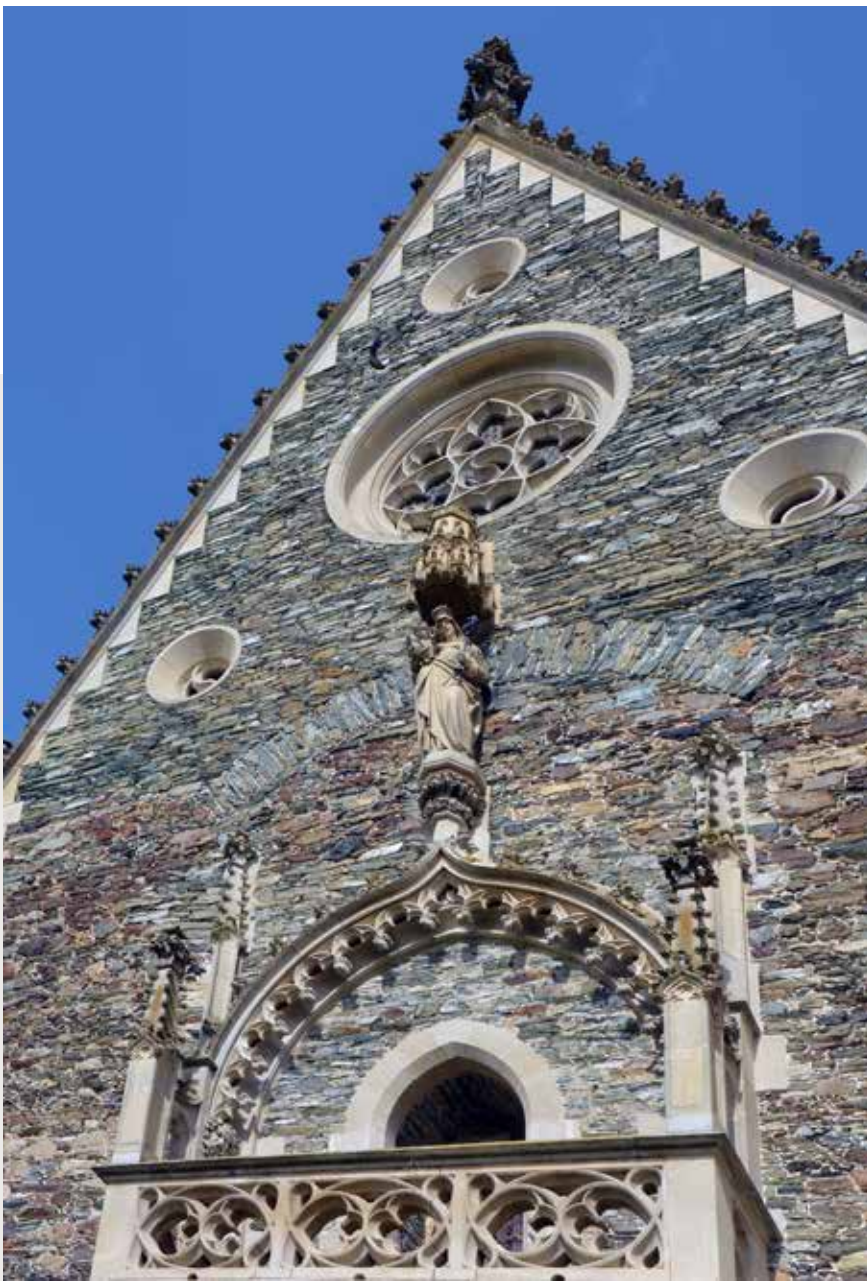
Ismét telihold volt (2019. október 11.). Ilyenkor általában nem tudok aludni. Most nagy nehezen sikerült. Álmodtam. Egy kattogó vonaton ülök öcsémmel. Szülőfalumba, a Vas megyei Csepregbe igyekszünk. Vigyáznunk kell, most nem szabad elaludni, mert Csornán át kell szállni a kis vicinálisra, a motorvonatra. Örültünk, mert éreztük, már közel vagyunk szülőfalunkhoz. Leülünk a hosszanti ülésre. Itt kedves „földijeinkkel” mindjárt beszédbe elegyedünk. Mi is elővesszük vasi nyelvjárásunkat, amiért pesti iskolánkban mindig kicsúfoltak. Itt nem csak egy „e” volt, nem úgy, mint büszke fővárosunkban.

Persze öcsémmel összebújtunk, és egymás fülébe súgtuk, hogy „micso-da szegényes nyelv”. Meg persze itt, a szülőfalunkban, ha úgy akarom, a „k” „g”-vé tud változni, a fránya „ly” lazán egy „l”-lé, s ha kedvem úgy kívánja, kettővé egyszerűsíthetem. Míg ezen meditáltunk, egy furcsán kedves csengésre lettünk figyelmesek. Régi barátunk, a kalauz bácsi lehajol, s a nyakában himbáló pléhsíp nekilendül a kedves, gömbölyű vaskályhának. Fát kell már rátenni, mert fogytán a láng, és bizony, az

est beköszöntöben. Sokszor megkértük a kalauz bácsit, ezt a nehéz feladatot mindig szívesen megoldjuk. Már röpködtünk az örömtől, amikor felcsapódott az ajtó, és belépett három zord, szigorú, egyenruhás ember. „Kérjük az igazolványokat, vagy a belépő engedélyeket.” Bizony, ez már az amúgy is harmadára nyomorított hazánk „határsávja” volt. Alaposan megvizsgálva a papírokat hozzánk érve összehúzták a szemöldöküket, mert bizony nálunk csak az iskolai füzetünket találták,

melyben tanáraink szüleinket értesítették gyermekeik haszontalanságairól. No meg aztán azt a füzetecskét, ahol láng előtt síró koreai kisfiúcskát ábrázoltak a szépen csipkézett vörös bélyegek. Megkérdezték tőlünk, hova megyünk, és mit csinálunk ott, és nagyanyánknak mi a neve. „No, gyermekeim, ezt mindenki mondhatja. A következő állomáson szépen ti is kiszálltok velünk. Aztán majd meglátjuk, mi lesz.” Az lett, hogy a rendőrörs fütetlen előterében egy-egy, keskeny lécekkel

keztek arra, hogy a közeli falvakban is sok magyar élt, és a templomokban magyarul is miséztek. Gyakran átmentek Mariazellbe, hol biciklivel, hol gyalog. Egy kis templomról is tudtak, ahol állítólag magyar királyok és vezérek díszítik „Isten házat” kívül-belül, és színes üvegablakok mosolyognak be a hívőkre. Olyan szép, mint a nagy katedrálisok, de kicsiben. A lényeg az, hogy a miénk volt.

Csepreg katolikus község. A középkori hagyományokkal büszkélkedő templom vasár- és ünnepnapokon mindig tele volt. A férfiak a déli, a nők az északi oldalon. Mi, gyerekek ugyanilyen rendben álltunk vagy térdeltünk az oltár előtt. Ha néha már nem figyeltem a pap bácsi szavaira, sokszor eszembe jutott a kis mesetemplom. Vajon igaz-e, és ha igen, de jó lenne egyre ott térdepelni.

Gyermekkori ábrándozásaim valósággá váltak. Építész lettem. A csodálatos budai Vár Dísz terén lévő barokk ház első emeletére kerültem, a freskókkal díszített mennyezetek alá. Első feladatomban egy Ferenc körüli városi ház lépcsőháza

fedett padon kellett aludnunk. Szörnyű volt, mert így felülről és alulról is hidegrázott bennünket a huzat. Ugyanis szegény nagyanyánkat nem tudták elérni, mert szép tornácos házukban nemhogy telefon nem volt, de óra sem, rádió sem, ugyanis a felszabadító csapatok mindent elloptak.

A bevezetőt happy enddel zárjuk be. Nagyanyánk másnap vonattal eljött értünk a szombathelyi parancsnokságra. Mindent elfelejtettünk, kicsengetés után az összes vakációnkat továbbra is ott töltöttük. Igaz, sóvárogva néztünk a határ felé. Irigyeltük a szép autókat, a farmernadrágokat, a rock-and roll lemezeket és a szabadságot.

Az öregek meséltek arról, hogy ez a rész is Magyarországé volt egykor, sok várral, kastéllyal és templommal. A misék után hazafelé sétálván nosztalgiával emlé-

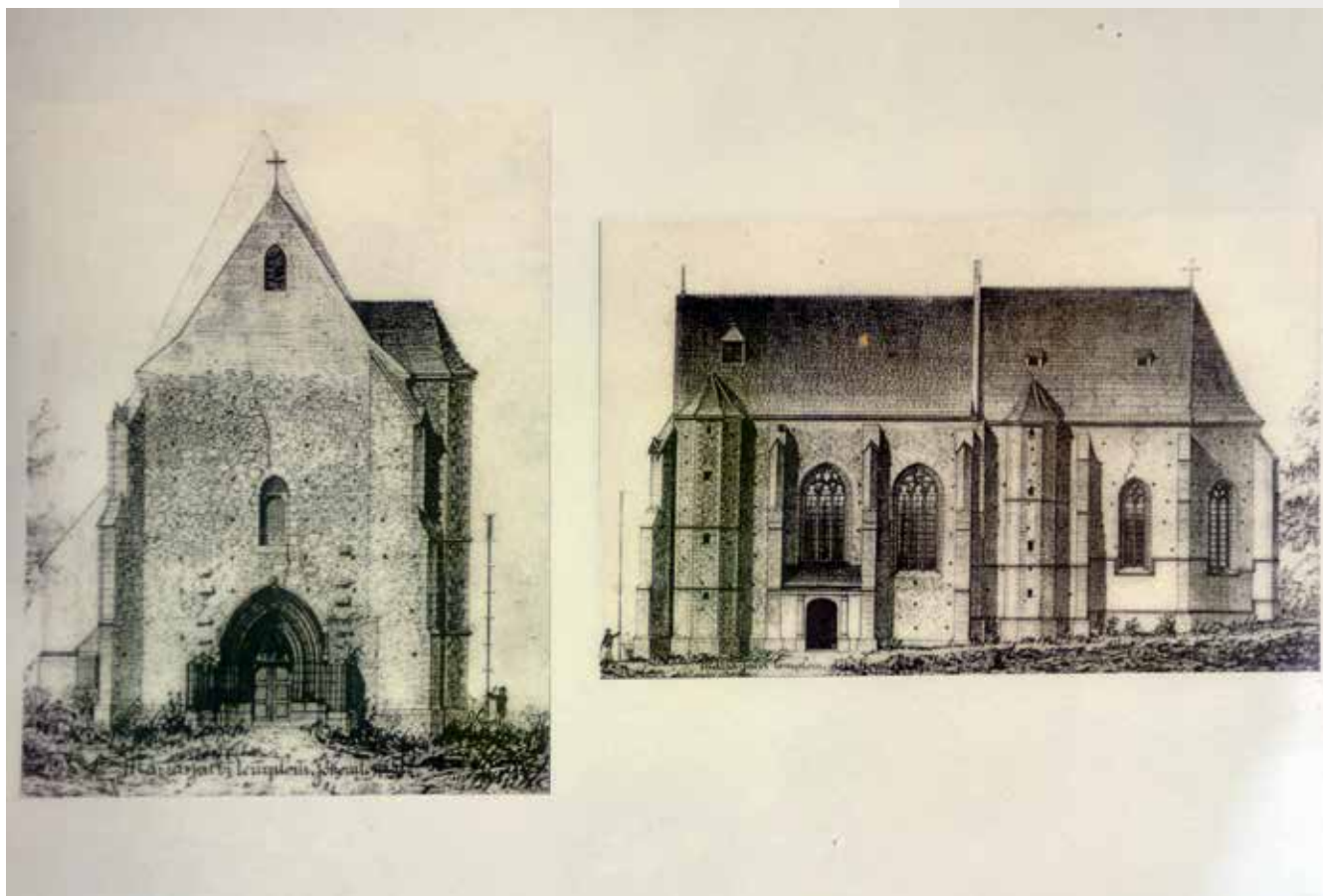

THE CHURCH OF MÁRIAFALVA

Known today as Mariasdorf, Máriafalva is located 37 km west of Kőszeg. By the end of the 19th century, the small local church fell into a state of disrepair. Minister of Religion and Education Ágoston Trefort invited Imre Steindl, the most significant representative of the Hungarian historicist school to lead the renovation effort. The master redesigned the church, which was left unfinished since the Middle Ages, in a neo-Gothic style and freed it from its Baroque additions. The most daring changes were made to the western facade. A balcony was built there, beneath the statue of Mary and a baldaquin. Steindl asked his friend, stained-glass artist Miksa Róth, for help. The Church of the Assumption in Máriafalva was the first successful project of Róth's art studio.

háborúban megsérült üveglakainak helyreállítása volt. Munkám megkezdésekor átpillantottam az udvarból a szomszédba. Ott egy acélszerkezetű liftházat is hasonlóan gyönyörű szecessziós üveglakok díszítettek. Ekkor született első szakmai szerelmem. Belevetettem magam a díszüvegek kutatásába. Róth Miksa munkássága izgatott, de nagyon. Felkísértem (hála Istennek) máig élő leányát, Amálkát. Összebarátkoztunk. Megengedte, hogy a megmaradt terveket, rajzokat, és az üvegebe álmódott ablakokat tanulmányozzam. Hálából, ha hívtam, mindig megjavítottam a cserepeket a padláson viharok után. Itt ismerkedtem meg egy gyönyörű Mária a Kisjézussal előképpel. Megtudtam, hogy a jelenlegi Ausztria egyik kis falujának született. Majd később visszatérünk Róth Miksára, de kiránduljunk együtt át Burgenlandba, és keressük meg a titokzatos templomot! A községet a leg-

korábbi források Menhárt néven említik (1388–1392). Luxemburgi Zsigmond magyar király Borostyánkő várát Kanizsai János esztergomi érseknek és királyi kancellárnak és fivéreinek adta zálogba. Aztán később, 1392-ben a Kanizsai családnak ajándékozta a király. A község neve az évszázadok során többször változott. 1494-ben Marchinarstorff-nak hívták. 1674-ben a Maristarff, majd Mariestorff, aztán napjainkig a Mariasdorf (magyarul Máriafalva) nevet kapta.

A templom építésének pontos dátumát nem ismerjük, de leginkább Kanizsai Jánost feltételezzük az építőnek. A számos tulajdonos után Batthyány Ádám vásárolta meg. Rómer Flóris, magyar művészettörténész az 1860-as években járt itt. Az 1490-es dátumot, ezzel együtt a késő gótikus, első „periódust” tartotta valószínűnek. Az 1666-os barokkosítást „deformitásnak” tekintette. A 19. század második felének művészettörténeti szemlélete a gótikus stílust az 1882-től elkezdődő „visszaállításnak” tekinti. A részletes, sokszor egymásnak ellentmondó kutatásokat is taglalhatnánk, de ez írásunk terjedelmét szétfeosztítené, ezért elemezzük tüzetesebben a jelenlegi állapotot.

Az egyik legszebb és legkedvesebb (sokak számára ismeretlen), kis neogót templomocskát járjuk körbe részletesebben.

A 19. század második felére templomunk – megmaradt részletszépségei ellenére – állapota egyre rosszabb lett. Így aztán a kultuszminiszter, Trefort Ágoston elhatározta felújítását. A feladatot a magyarországi historizmus legjelentősebb személyisége, Steindl Imre kapta. Nagymesterünk a középkor óta befejezetlen templomot neogót szellemben tervezte, és a barokk hozzáépítéseitektől „megszabadította”.

A szentély alacsony barokk dongaboltozatát kibontotta, és helyette csillagboltozatot építtetett. A restaurálás során a tornyokra kissé ívelt, a hajó fölé emelkedő piramissüveg került. A déli bejárat szélfogóját elbontották, és a kapuboltozatot gótikus elemekkel díszítették. A legmerészebb változtatás a nyugati homlokzaton történt. Ennek kapcsán született egy erkély, felette a Mária-szobor a baldachinnal. Mindezek gótikus motívumokat újraálmódó kőfaragások. A csúcsíves kapu a timpanonnal egy kinyílt rózsza és a két címeres pajzs, jobboldalt oroszlánnal, baloldalt egyszarvúval.

A templombelső neogót berendezést kapott. A főoltár, a szószék mellvédje és a keresztelomedence 1885-től 86-ig Péccsett készült a Zsolnai gyárban, színes majolikából. A főoltáron a középső toronyban a Szűzanya látható a kisgyermek Jézussal. (Előképét láthatjuk a Róth-múzeumban.)

A két kisebb toronyban a jobb oldalon Árpád-házi Szent Erzsébet, a bal oldalon Assisi Szent Ferenc. Valamennyi szobor kerámiából készült. A szószék domborművei Péter és Pál apostolokat és a négy evangélistát ábrázolják. A gazdagon díszített hangfogót Bártfán faragták. A nyolc-

szögletes, csavart lábazon álló keresztelőkút kovácsoltvas, gyönyörű fedele Budapesten készült. Ha már Budapestre értünk, megpróbálok kissé bővebben beszélni szakmai szerepemről, a „megfestett fényről”: a színes üveglakokról. Az első magyar üvegfestő műhelyt

a cseh származású Eduard Kratzmann (Kratzmann Ede) alapította 1878-ban. Róla is sokat tudnánk beszélni, de most esetünkben Róth Miksáról kell néhány sort írunk. Apja, Róth Zsigmond műhelyében már tizenkét évesen dolgozott. 1883-ban külföldre utazott, és bejárta Európa középkori templomait. Lenyűgözte a 13. századi festett üveglakok csodálatos szín- és formavilága. Tanulmányozta a középkori technikát, és megérezte, hogy az üvegfestészet megérett az újjászületésre. 1885-től saját műteremmel dolgozott. 1897-től indult meg pályájának csúcsa felé. Tudomást szerzett az amerikai Luis C. Tiffany középkori ihletésű üvegeiről, amelyek „opalizáltan áttetszők, és rajtuk márványszerűen összefolyatottak a ragyogó színek...” – írta Róth Miksa.

Önálló irodájának első sikeres műve a Mária mennybevétele templom, melyet barátja, Steindl Imre tervezett, és őt kérte

fel munkatársának Máriafalvára. A többi, csodálatos munkáját tovább részletezhetsz, de ez nemcsak egy cikket, hanem egy egész könyvet igényelne. Ezt megpróbáltuk barátainkkal, Fűri Judit és Gonzales Gábor üvegművészekkel, Dörgő Miklós, Obreczán György, Földényi György építészekkel. Ebből született *A megfestett fény* című munkánk.

Kis cikkemhez innen is lopkodtam. Továbbá köszönetet mondok Sisa József barátomnak Steindl Imre könyvéért, és Gizella Vörösnek (Mariasdorf) a Máriafalva, Mária mennybevétele tiszteletére című történeti írásáért. A fotómelléleteket Sáros László barátomnak és akadémikustársamnak köszönöm.

A 2019-es esztendő mindenszentek havában mesélt a Vas megyei építész, Szűcs Bandi.